

Mhoqbun 1

BÙ HKYÒP É HKYÔ

Bù gàm gi, ngám mau má yùq é jung nghut lhê. Dongdu hpún kat mù, rago hô le je kó lui lhê. Bùhkyòp shi zui râ matú, bùhtân gàm má bùhkyòp koq xoq byi râ dùt lhê. Agàm ko jáng ashi le je yhang myô zuí lo lhê.

Bù myo shoq ho jáng gi, gùloq mó le dùt mù, ngùn hîng wó sù dùt sê lhê. Bùsho zô le, wum le bò, u-nuq le nyau lhê. Bùsho lé ajum le wó zô lhê. Bùkuq lé xâm noq chi le wó saí lhê. Bùsho háu lé ra-nyí sîm cham zô le, xâm nòq yúng lhê. Hau htoq agó, nhê zo, hput zo, xun htung le wó htung zô lhê.

Buì-nùm wuì lé, chyng-huq byî le gyai hpaudap lhê. Bù lé, gotû Miwa, Galà tîngbau byu pé le gyái o akô. Haû mù, bù gi, akyû gyái bo é yánmai, myo shoq wó hô le ge lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Bù gàm gi, _____ mau má yùq lhê. (nyé/ gyòq/ ngám)
2. Bù gi, hpún kat mù, hô le je _____ lui lhê. (kô/ tiq/ rámdo)
3. Agàm ko jáng, ashi le je yhang _____ lhê. (yom/ myô/ azui)
4. _____ lé ajum wó zô lhê. (akuq/ bùsho/ bùhaq)
5. Bui-nùm wui lé _____ chyûnghuq byî le gyai hpaudap lhê. (bù/ ban/sikgâm)

2. A-ô má byî tô é dangbun dangtúm pé lé nghap wú mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Yhang baú le - gùloq mó le dùt lhê.
2. Agàm ko jáng, - wum le bò, unuq le nyau lhê.
3. Tûngbau byù pé lé – gyó yùq lhê lhu?
4. Bù myo shoq ho jáng gi, - gyaí o akô.
5. Bùsho zô le, - ashi le, je yhang myô zuî lo lhê.

3. A-ô mâ é dang-myi pé lé tû ká aq.

1. Bù gi, hkâsû é mau má, yùq lhê lhú?
2. Bù lé hkâsu hô le je ge lhê lhú?
3. Bùhkyòp wó râ matú hkâsu kut râ lhê lhú?
4. Bùsho zô le hai akyû byî ri lhú?
5. Bù lé hká dông dông ge zô lhê lhú?

Mhoqbun 2

YHÛM I-KUN

Yhûm i-kun ralhum má, âhpyi âhpau, ânu âwa, â-nhá âmâng pé eq âgû pé nyi akô. Âhpyi âhpau gi, gyai mang bekô. Înu eq îwa gi, mú zui gyai shikùt akô.

Mangmó Lagám yùq gi, wà sùwún kut ri. Yhang gi, wàhtum lé rago za shuí ùphkang é nghut luí, wàbyù wuì le, yhang lé gyai lûm, gyai chyt bum akô. Lagám é yhûmsîng myhí gi, jong sará myhí nghut ri. La-nóng yùq gi, modó kon sù nghut ri.

Rayhum bang myìt hui tung kut yohtung le saí akô. Haû mù, zangxun mhan-haq hpoqnòq pé lé, gài má a wuì zo ra kó nghut ri. Yhûmsîng é hkyâm máyhang, dùnghko, hpéhûm, nghô-myùq, sanghpo shi pé a bàn zo lo shoq zui luí, yhûmkyo luzúm wuì lé lháng, wó byi tsô akô nghut ri. Haû mù, rayhum bang, nòhpyo a huì é za, nguì-ngón wángzán dik akô nghut ri.

1. A-ô má é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é jowò má, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Lagám é yhûmsîng myhí gi, _____nghut ri. (chi sará myhí/ jong sará myhí)
2. _____gi, modó kôn ri. (La-nóng/ Lalaq)
3. Rayhum bang myìt hui tung kut_____ saî akô. (yohtung/ dùng-yò)
4. Lagám gi, _____kut ri.(hpúng sîwún/ wà sîwún)
5. Ênu eq îwâ gi, _____gyai shikùt akô. (gài ung/ mú zui)

2. A-ô má é dangmyi pé lé tô ká aq.

1. Yhûm ikun ralhum má, ô pé nyi akô lhú?
2. Lagám gi, hai mú zuî lhê lhú?
3. Wàbyù wuì, Lagám lé haî mù, chyit akô lhú?
4. La-nóng gi, haî kut sî nghut lhê lhú?
5. Yhûm byù wuì bànshoq, haî mù, wángzán akô lhú?

3. A-ô má byî tô é dangcham pé lé, dang-yán ká aq.

Dangké: Yhûm má, âhpyi âhpau nyi lhê.

1. hkyâm
2. zangxun
3. nguì-ngón
4. Yohtung

Mhoqbun 3

HKUI É HKYÔ

Hkui amyû má, kô é, tiq é, myhang é, nyhum é ajà jà nyi lhê. Hkui gi, xângzo byù eq nyi é gau-nyhaú rajung nghut lhê. Hkui gi, yhûmbyù, yhûmsîng lé gyai chyitdàp sê lhê. Matsîng nyan gyái bo lhê. Yhang radàm lai bê hkyô lê a dât tô myhí, matsîng lhê. Hkui gi, myín lé myòq gyái myang lhê. Xângzo byù a myang é lé, yhang gi, wó myang lhê.

Yhâng é nhut mai htê hkyuq myû dât lhoq htoq lhê. Wàp é htê, gyùq é htê, kyuq é htê, ngau é htê, yón é htê, hkye é htê pé nghut lhê.

Hkui gi, nyí lé yhup sê lhê. Nghut kôlhang, myín lé ra-myìn mau a yhup, yhûmzúng gyai kyèt é nghut lhê. Myín lé mauchut kôlhang, yhûmsîng eq bíng lé rago za, sê gam hkoq lhê. Hkui gi, nhik bo é gau-nyhaú ra-myû nghut lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán má, gyó tô é jòwò má, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Hkui amyû má, _____ é nyi lhê. (myhang, myang)
2. Hkui gi, _ nyan gyai bo lhê.(ma-tsíng, ma-tsing)
3. Hkui gi, _____ lé myòq gyai myang lhê.(myín, myhín)
4. _____ byù a myang é lé wó myang lhê.(xângzo, xangzo)
5. Hkui gi, yhûm _____ gyai kyèt lhê.(zúng, múzui)

2. A-ô má byi tô é dangbun dangtúm pé lé nghap wú mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Radàm lai bê hkyô lé, - ramyin mau a yhup.
2. Hkui gi, yhûmsîng lé, - gyai chyitdàp sê lhê.
3. Myín lé mauchut kôlhang, - myòq myang lhê.
4. Hkui gi, nhik bo é - gyai ma-tsîng lhê.
5. Hkui gi, myín lé, - gau-nyhaú nghut lhê.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

- a. Hkui hkâ-myhó jâ nyi lhê lhú?
- b. Hkuí mying é htê sum jâ lé kâ shit àq.
- c. Hkuí é akyû bo é hkyô sum jâ lé kâ shit àq.
- d. Nàng rém tô é hkuí é hkyô lé kâ shit àq.

Mhoqbun 4

SHÎ-NHE

Shî-nhe gi, ngám mau má zuî lhê. Shî-nhe gám gi, zu dáp lhê. Shî-nhe abó gi, ne lhê. Shî-ne lé gi, wáng é hkyíng jé shoq ge zô lhê. Shî-nhe shi gi, byù lé gyai a-kyû byî é shi nghut lhê.

Byu pé zô shut luî, wam nê nò jáng, shî-nhe lé hput zo le chi a zo râ é za, ge byùq lhê. Shî-nhe shi lé wòqsho eq chyóq zo jáng, wum gyai bo lhê. Zu záng zu jáng, haû shî-nhe zû èq choq le dùq a bo é za wó hpe htoq pyâm lhê.

Shî-nhe wáng jáng, hpýoq yû luî, ung zô le ngùn wó lhê. Shî-nhe lé akuq tsut pyám, akáng, ají pé choq pyám, ase se kut mù, xochui eq chyóq jáng, gyai nghâm é zô jung dùt bê. Awìng lé le gyai nghâm é shiwing wó chyóq htoq yu lhê. Haû shiwing gi, sui wum yôm bang shuq le sui wum bo lhê. Hau htoq agó, nhik-lhum lé le wum bò nhang lhê. Shî-nhe gi, sùtzè dùt é htoq agó, byu é wángzán hkyô má gyai akyû bo é shi yhang nghut lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luí, jo jáng, jo alhô (√), shut jáng, shut alhô (×) ká byi aq.

1. Shî-nhe gi, ngám mau má zuí lhê. ( )
2. Shî-nhe abó gi, nyuì nyuì za dùt lhê. ( )
3. Shî-nhe lé, wàqsho eq chyoq zo jáng wum gyaí bo lhê.( )
4. Shî-nhe lé, ung zô le ngùn wó lhê. ( )
5. Shî-nhe wìng lé, sui wum yòm bang shuq le, sui wum bo lhê. ( )

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt ahtoq má, ho kat àq.

1. Shî-nhê é agàm gi, _____dàp lhê.
2. Shî-nhe lé, _____ èq chyoq zo jáng, wum gyaí bo lhê.
3. Shî-nhe lé_____ eq chyoq jáng, gyaí nghâm é zô jung dùt lhê.
4. Shî-nhe lé, gyai nghâm é_____wó chyoq htoq yu lhê.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Shî-nhe gàm gi, hkâsu é myìsoq má yùq lhê lhú?
2. Shî-nhe gàm má, haí dàp lhê lhú?
3. Wam nhê nò jáng, shî-nhe lé hkâsu kut mù, zô le chi dùt lhê lhú?
4. Shî-nhe wìng gi, byu é gùngdu lé, hkâsu é akyû byî lhê lhú?
5. Shî-nhe akyû bo é hkyô ngo jâ lé, kâ wú keq

Mhoqbun 5

WÀ

Chyínghtóng Pá gâ é wà rawà jòq ri. Haú wâ gi, Chyínghtóng bó gyai bó yúng é jowò nghut mù, Chyínghtóng Pá wâ gâ é myìng wó é nghut ri. Haú wâ má yhûm lhum íshô kô jòq lhê.

Wà haú é lhîngkyùq má bùm zo bùm mó pé jòq ri. Wà é awui ayàm má gi, yohtung pá pé le jòq ri. Bùm líng zô pé le myo shoq jòq ri. Wuìzo làng ralàng le wà gùng mai yui láî lo ri.

Wà byù wuì gi, yohtung, dùng-yò eq hkyâm pé saí zô akô. Hau htoq agó, no, wòq, wàq eq bainám pé lé le rém zô akô. Rawa bang yhûm pé lé tsejum htung, sik, wa pê èq saí lúng akô. Wàgùng má gi, noqkuq jong, hpàqchyî jong, chirûng pé le jòq ri. Byù hú myo shoq myìt hui tung kut chôm nyi é wà le nghut ri.

1. A-ô mâ é dangmyi pé lé nghap wú luí, jo jáng, jo alhô (√), shut jáng, shut alhô (×) ká byi aq.

1. Chyínghtóng Pá wà gi, shûm bó gyai bó yúng é jowò nghut lhê. ( )
2. Yhûm lhum í shô kô jòq lhê. ( )
3. Wà hau é lhíngkyùq má, yohtung pá jòq ri. ( )
4. Wuìzo làng ralàng le, wàgùng mai yui lhê. ( )
5. Yhûm pé saí é hkûn, tsehtung lé za chung akô. ( )

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é dang cham lé, mihkyèt htoq má kat àq.

1. Chyínghtóng Pá wà gi, _____gyai bó yúng é jowò nghut ri.
2. Chyínghtóng Pá wà má, yhûmlhum _____ kô jòq lhê.
3. Wà hau é lhíng hkyùq má, _____pé jòq ri.
4. Wa é awui ayàm má gi, _____ pé le jòq ri.
5. Yhûm pé saí é hkûn, _____, sik, wa pé lé chung akô.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Haí mù, Chyínghtóng Pá wà ga myhíng akô lhú?
2. Chyínghtóng Pá wà má, yhûm lhum hkâ-myó kô jòq lhê lhú?
3. Chyínghtóng Pá wà lhíngkyùq má, haí jòq ri lhú?
4. Wà byù wuì haí kut zô akô lhú?
5. Haú wâ mâ é byùhú pé gi, hkâsu kut chôm nyi akô lhú?

Mhoqbun 6

YÀM-YÒQ

Yàm-yòq ngu é gi, razàn hkaû mâ é, mausoq myìsoq lé wú mù, mau wô râ asó asâm, hpong râ asó asâm, gyòq râ asó asâm pé lé, gam hkoq tô é yàm-yòq pé lé gâ lhê. Ngá-nhông mau má gi, mausoq myìsoq má cháng mù, gyòqmyò, builúm nám eq zàn nám ga luí, yàm-yòq sôm lhum gam hkoq tô é nghut lhê. Shí sum jûng gi, yàm-yòq pé nghut lhê.

Gyòqmyò yàm-yòq gi, raxe ra hkyap mai, htang zàn lha-mó í hkyap jé shoq nghut lhê. Lha-mó myi hkyap bo lhê.

Builúm nám yàm-yòq gi, sumhkyap mai, hkyuq hkyap jé shoq nghut lhê. Lha-mó myi hkyap bo lhê.

Zàn nám yàm-yòq gi, nyhit hkyap mai, raxê hkyap jé shoq nghut lhê. Lha-mó myi hkyap bo lhê.

Haû mù, razàn hkaû má, lha-mó raxe í hkyap bo é nghut mù, yàm-yòq sôm lhum jòq lhê.

1. A-ô mâ é dangcham asik lé, kê mhán, nghap mhán aq.

Yàm-yòq, builúm nám, zàn nám, gyòqmyò, lho-mó, mausoq, myìsoq, lóhkyap, razàn, ngá- nhúng.

2. A-ô má byî tô é alhô lé wú mù, jô é myìng lé ká byi aq.

3. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má, hkyin kat àq.

1. Yàm-yòq nghu é gi, _____ myìsoq lé wú mù, gam hkoq tô lhê. (mausoq/ mau wô)
2. Ngá-nhúng é mau má, yàm-yòq _____ lhum gam hkoq tô lhê. (sûm / myî)
3. Gyòq myò má, lha-mó _____ bo lhê. (myi hkyap/ sum hkyap)
4. Zàn nám má, lha-mó _____ bo lhê. (ngo hkyap/ myi hkyap)
5. Builúm nám má, lha-mó _____ bo lhê. (hkyuq hkyap/ myi hkyap)

4. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Yàm-yòq nghu é gi, haí jung lhú?
2. Ngá-nhúng é mau má, yàm-yòq hkâ-myhó lhum jòq lhê lhú?
3. Builúm nám yàm-yòq má, ló hkyap hkâ-myhó hkyap bo lhê lhú?
4. Razàn hkaû má, lha-mó hkâ-myhó hkyap bo lhê?

Mhoqbun 7

wòq

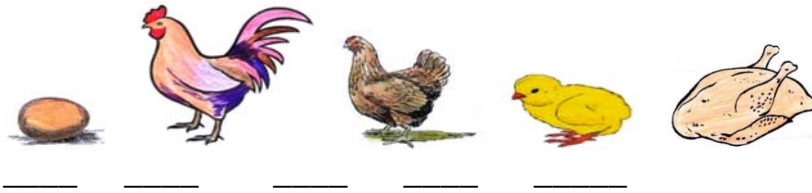

Wòq gi, byu pê é chyáng nâm má, nyi é gau-nyháu nghut lhê. Nga-nhúng wunpóng zowuî gi, yhûm hkgámó má, wòq tsô lhê. Wòq tso jáng, wòqhpó eq wòqzìng lé rahá kut lhaq tsô akô nghut ri.

Wòqzìng gi, wòq-ú hkyô lhê. Hau htâng, yhâng é gùngdû èq wòq-ú pé lé hup tô lhê. Haû mù, hkâ-í a myáng má, haû wòq-ú mai, wòqnú mùp lo lhê. Wòqzô pé nú é hkûn, gyai yhang wú gon byi râ lhê. Wòqlì a wàng râ matú, lha-mó rahkyap má, radàm kô chi huq râ dùt lhê. La-nyháu eq ngo-nòq pé wòqnú lé a wó chyup zo râ matú, wòqhkyún má lhúng râ lhê. Ko bê wòq lé gi, wòqhkup má lhúng râ lhê. Wòq gi, gùqsui, lungbum, mhanhaq eq bau pé lé zô lhê.

Wòqnú pé kô lo jáng, gàì má ge ung zô lhê. Wòq-ú lé le, ge ung zô lhê. Wòqsho eq wòq-ú lé zo jáng, wum gyai bo lhê. Haû mù, ó le wòq tsô le, akyû gyai bo é nghut lhê.

1. A-ô mâ é alhô pé lé wú mù, jô é myìng lé mihkyèt htoq má, kê kat àq.

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, mihkyèt htoq má, jô é dangcham lé ho kat aq.

1. Wòqzìng gi, _____ hkyô lhê.
2. Wòq-ú mai wòqnú _____ lo lhê.
3. Wòq gi, _____ lé zô lhê.
4. Wòqsho eq wòq-ú zo jáng, _____gyaí bo lhê.
5. Wòqnú pé, _____a wàng râ matú, chi huq râ lhê.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé, tû ká aq.

1. Wòq tso jáng, haí eq haí rahá lhaq tsô akô lhú?
2. Wòqzìng gi, haí hkyô lhê lhú?
3. Wòqnú pé nú é hkûn, haí kut byi râ lhê lhú?
4. Wòqnú pé lé, hká-má lhûng to râ lhê lhú?
5. Wòqsho gi, hai é matú, akyû bo é zoshuq nghut lhê lhú?

Mhoqbun 8

NO EQ WÀQ

Xângzo byù gi, shagu gau-nyhaú eq ra-tsuí le a ge gâng é nghut lhê. Je luí, no eq wàq gi, a tso a ge é nghut lhê.

Wàq gi, tsô myum to bê ga jáng, poí kut hkgangmó a chûng a ge é nghut lhê. Wàqsho a zô é byù nyí kôlhang, myo mi-myo zô é nghut lhê mù, poí hká chûng yhang chûng râ dùt é nghut lhê. Hau htoq agó, wàqsho lé ung luí, ngùnzè le wó ho é nghut lhê.

Ngá-nhûng mau má, yòmú zui zô le, no gi, a wó a gè yhang nghut lhê. No lé gi, yohtung hpuq é má le, lhêng she é pé má le, chung lhê. Hau htoq agó, byu pé wum bô râ matú, shuq le ge é no-naú lé le, no mai myang chyup yu lhê. No hkyuî, no ulhum, no showui, no sho-kuq bànshoq le, yhâng é yhang akyû lhoq htoq jang jòq lhê. Poí hká le, nosho lé xun kut le, gyai htuk é nghut lhê. Dùngzô pê é zangbó má, a bò a ge é xunhtung má le, no sho-kyuq kat mù htûng le, nghâm dik lhê.

Haû mù, no eq wàq gi, byu pé lé, akyû gyai byî é yánmai, no eq wàq lé tsô le ge lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luî, jo jángjo alhô (√) , shut jáng shut alhô (×) ká byi aq.

1. No eq wàq lé, waxângzô pé tsô akô. ( )
2. Wàqsho lé, poî hkangmó má chung lhê. ( )
3. No gi, lhêng shê jang pé má chung lhê. ( )
4. Byu pé wum bô râ matú, no-naú lé le, myang chyup yu lhê. ( )
5. Wàqsho lé ûng le, ngùn wó lhê. ( )

2. A-ô má byî tô é dangbun pé lé nghap mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Nosho lé, - byu é matú, akyû bo lhê.
2. Wàq gi, - kyuq to luî xunhtung htung zô lhê.
3. No gi, - yohtung a saí.
4. No eq wàq gi, - poî hkangmó má chung lhê.
5. Wàqsho lé, - yohtung hpuq lhê.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Nô é akyû bo é hkyô pé lé, kâ wú aq.
2. Wàq é akyû bo é hkyô pé lé, kâ wú aq.
3. Nàng sê é, byù lé akyû byî é gau-nyhaú myìng sum jâ kâ wú aq.

Mhoqbun 9

XO

Xo gi, ngam é màn bo é nghut lhê. Xo lé, byù eq gau-nyhaú pé le zô lhê. Xo gi, ngam é wuì mai chyóq yu é amùn nghut luí, bang bang hpyu é isâm nghut lhê. Xo lé, wuì má kat kat jáng, nyún byo byùq lhê. Xo lé, xun wîng, xun htung pé má, kat zô lhê. Xun wîng eq xun htung pé má, xo a kat jáng, màn a bò mù, zo râ su lháng a gâ é nghut lhê.

Xo gi, byu é showui pé lé, lhoq ging byî lhê. Wum-o le bò nhang lhê. Byu é gùngdu hkaû mâ é xo pé gi, buìbù eq rahá shinggan shut htoq byùq sê lhê. Haû mù, buìbù lé, sho èq yòq wú jáng, xomân bo lhê.

Mú zuí é hkûn, din é hkûn, gyâ kûn é hkûn, buìbù gyai htoq lhê. Haû buìbù má, xomân bo htoq lom byùq lhê. Xo lûm htoq byùq jáng, wum gyái yom lhê. Haû mù, wum yom byùq jáng, xo eq wuì nyhó luí, shuq byi râ dùt lhê. Gau-nyhaú pé le, xo lé zô lhê. Haû mù, byù eq gau-nyhaú pé wum-o bò mù, wángzán râ matú, xo lé zo byi râ lhê.

1. A-ô má byî tô é dangbun dangtúm pé lé nghap mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Buìbù lé yòq wú le,   – màm a bò
2. Xun wîng má xo a kat jáng,   – bang bang hpyu lhê
3. Gau-nyhaú pé le,   – nyún byo byùq lhê.
4. Xô é isâm gi,   – xo zô lhê.
5. Xo lé, wuì má kat kat jàng,   – xo mân bo lhê.

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Xo zo jáng, wum-o bò luì _____ lhê. (kô lò/ wángzán)
2. Xo lé xun wîng eq _____ pé má kat zô lhê. (xun htung/ buìbù)
3. Buìbù lûm htoq jáng, _____ yom lhê. (xû/ wum-o)
4. Xo lé gau-nyhaú eq _____ pé zô lhê. (byu/ lai)
5. Xo lé, _____ mai chyoq yu é nghut lhê. (ngam é wuì/ chuì é wuì)

3. A-ô má byî tô é dangmyi pé lé, tû ká aq.

1. Xo lé, ô pé zô akô lhú?
2. Xo lé, hká pé má kat zô lhê lhú?
3. Xo gi, byu pé lé, hkâsû é akyû byî lhê lhú?
4. Haì kut é hkûn, buìbù gyai htoq lhê lhú?
5. Wúm yom byùq jáng, haì lé shuq byi râ lhê lhú?

Mhoqbun 10

NO-NAÚ AKYÛ BO É HKYÔ

No-naú gi, zoshâng wui é matú, ge dik é zoshuq nghut lhê. No-naú lé, nozîng mai wó chyup yu lhê.

No-naú lé, nyí wuî shuq byî le ge lhê. No-naú shuq jáng, gùngdu kô myhang lo lhê. Hau htoq agó, wum-o le, bò nhang lhê. Zuì eq showui showang pé lé le, wó lhoq ging byî lhê. No-naú lé chyup yû luî, sansêng é pân èq jên pyám râ dùt lhê. Hau htâng, au má kat luî, nyòq shoq chyòq mù, wó shuq bê nghut lhê. No-naú lé, yànghkung a wàng loshoq rago za, nghop to râ dùt lhê.

No-naú èq wó saî é zoshuq pé gi, no-naú mûn, no-naú chyîn, nam ngón é naú xû gyám pé nghut lhê. Haû mù, no-naú gi, byu pé lé, akyû byî é zoshuq gè nghut lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luí, jo jáng, jo alhô (√), shut jáng, shut alhô (×), ká byi aq.

1. No-naú gi, zoshâng wui é matú, ge é zoshuq a nghut ( )
2. No-naú lé, nolo mai wó chyup yu lhê. ( )
3. No-naú shuq jáng, gùngdu kô myhang lo lhê. ( )
4. No-naú gi, zuì lé a wó lhoq ging byi nghut ri. ( )
5. No-naú mûn lé, no-naú mai, saí htoq é nghut lhê. ( )

2. A-ô má byî tô é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é dangcham lé mihkyèt htoq má kat aq.

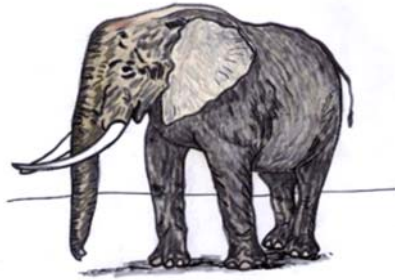
1. No-naú lé, _____ mai wó chyup yu lhê.
2. No-naú lé, _____shuq byi râ dùt lhê.
3. No-naú shuq jáng,_____ kô myhang lo lhê.
4. No-naú lé, chyup yu é htâng, _____ pân èq jên pyám râ dùt lhê.
5. No-naú lé, _____ a wàng loshoq nghop torâ dùt lhê.

3. A-ô má byî tô é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. No-naú lé, hkâ-mai wó chyup yu lhê lhú?
2. No-naú shuq jáng, hái jung akyû wó yu lhê lhú?
3. No-naú èq wó saí é zoshuq pé lé kâ wú aq.
4. Byù ge shuq é naú wó chyup yu é, gau-nyháú myìng pé lé, kâ wú aq.

Mhoqbun 11

XÂNG

Xâng gi, gau-nyháú pé bànshoq má, kô dik é gau-nyháú nghut lhê. Xâng pé gi, yòso má nyi lhê. Kyang é gau-nyháú nghut lhê. Nghut kôle, chyup yú luí, wó mhê yu lhê. Mhê yú, mhoq yú jáng gi, mú wó zui nhang lhê.

Xâng é gùnghkyâng gi, gyai kô lhê. Yhâng é hkyî le, gyai ko luí hing lhê. Hkyî wa pé le, gyái lo lhê. Hkyô sô le, gyái yang lhê. Yhâng é nohkyap le, gyái lo lhê. Yhâng é hkyunglhâm gi, ulhum mai myigùng jé shoq hing lhê. Hkyunglhâm gi, apûn ko luí, ahpyo shut tiq ló byùq lhê. Nhut gi, hkyunglhâm pûn a-ô má dàp lhê.

Xâng gi, gùng du ko kôlhang, sho-myi eq myòqjí tiq lhê. Mú zui é eq shuq é gi, hkyung lhâm mai nghut lhê.

Xâng zui gi, ko mù gyái hing lhê. Xâng pé gi, sik-haq wahaq, nghô-myùq pé lé zô lhê. Wó mhê yu é xâng pé gi, wum gyái bo lhê mù, byu pé é matú, gyai akyû bo lhê. Mú le wó zui nhâng, zè le wó hto nhâng, sik le wó shê nhâng, ji le wó jî é nghut lhê. Xâng lé a myang wú shî é bang gi, gau-nyháú htóng pé má, ê wó wú lhê.

1. Byî tô é dangcham asik pé lé kê mhán, nghap mhán aq.

xâng, gau-nyhaú, kyang é, duì-nhâng, zuì, sho-myi, hkyunghâm, nghô-myùq, mhé, akyû, wahaq, sik-haq.

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é jowò má, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má, hkyin kat àq.

1. Gau-nyhaú pé má, __ gi, kê dik é nghut lhê. (xâng/nolui)
2. Kyang é xâng pé gi, __ má nyi lhê. (yòso/ wuì-mau)
3. ____xâng lé, mú wó zuì nhang lhê. (mé é/ yúng é)
4. Xâng gi, ____èq wuì wó shuq lhê. (hkyunghâm/ nhut)
5. Xang é ____gi, gyaí lo lhê. (sho-myi/ nohkyap)

3 A-ô má byî tô é dangmyi pé lé tô ká aq.

1. Xâng gi, hkasû é gau-nyhaú nghut lhê lhú?
2. Xâng gi, hkámá nyi lhê lhú?
3. Xâng gi, haí lé zô lhê lhú?
4. Xâng gi, byu pé lé hkâsu wó htuqbáng byî lhê lhu?
5. Xang é hkyunghâm gi, hkâsû é nghut lhê lhú?

Mhoqbun 12

NGHÔ-MYÙQ

Nghô-myùq gàm eq nghô-myùq shi lé, yùq hkanmó myang wú, zô wú kô râ nghut lhê. Nghô-myùq lé gi, nghô-myùq gàm mai, wó yu é nghut lhê. Nghô-myùq gi, byu gùngdu lé, wum-o ajà jà byî lhê. Zoshuq ajà jà wó saí zô lhê. I-kun má râ é ngùnze matú, wó ho, wó ung zô lhê.

Nghô lé zo jáng, nhiklum wúm bo lhê. Gùngdu showui showang lé le, wúm bo lò nhang lhê. Haû mù, nghô-myùq zo byî le ge lhê. Haú jáng, yùq hkanmó wángzán luî, asàk hing é akyû pé lé, wó hkam yu lhê.

Nghô-myùq lé zô kún râ matú, zoshuq ajà jà wó saí zô lhê. Akuq cheq pyám luî, wó zô lhê. Hau htoq agó, akuq cheq pyám luî, wó lhoq kyuq zô lhê. Awing kut yù mù, xochui, wòq-u kat luî, wó nyhó shuq lhê.

Nghô-myùq lé, gyai wó ung zô lhê. Ungzô le, ngùn gyai wó lhê. Nghô-myùq lé, gùloq mó kut râ dông mai, wó ho zô lhê. Gai má ê ung luî, râ é ngùn ze lé, wó ho yu lhê. Haû mù, ngá-nhúng lhúnglháng bang, nghô-myùq lé ho zo râ lhê.

1. A-ô má byî tô é dangcham pé lé, htê kúmlhá jo shoq kat àq.

Ngho-myuq, wangzan, gungdu, showui showang

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é jowò má, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má ho kat àq.

1. Nghô-myùq gi, _____ gàm mai wó lhê.
2. Nghô-myùq lé, _____ zo byi râ lhê.
3. Nghô-myùq lé, zô jung _____ wó saí zô lhê.
4. Nghô-myùq lé, wó _____ zô lhê.

3. A-ô má byî tô é dangbun dangtúm pé lé nghap mù, lichyúmg htoq é lé xoq byi aq.

1. Awìng kut yù mù, - wó ho wó ung zô lhe.
2. Nghô-myùq lé zo jáng, - nhiklhum wúm bo lhê.
3. Nyí wuî zo jáng, - xochui eq wó nyhó shuq lhê.
4. Nghô-myùq lé, - wángzán luî asàk hing lhê.
5. I-kun má râ é ngùnzè matú, - gùloq mó đông wó ho zô lhê.

4. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Nghô-myùq gi, byu gùngdû matú, hkâsû é akyû byîlhêlhú?
2. Nghô-myùq lé, hkâsû é zoshuq pé wó saí zô lhê lhú?
3. Nghô-myùq lé, ho zô é akyû pé lé ká aq?

Mhoqbun 13

WUNPÓNG AMYÛ

Wunpóng amyû ngu é má, byuhú hkyuq hú nyi lhê. Byu hú pé é myìng gi, Zaiwâ, Lachík, Lhòngwò, Shitúng, Lisu eq Rawáng pé nghut lhê. A-nham pyàt mai, rahá za, nyi gyó lo é bang chyat nghut lhê. Íchyi íwhoí rayùq, înu îwa rayùq é yhangzô pé, naú ra-naú za chom shuq é âgu âmâng pé chyat nghut lhê. Wunpóng dùngzo wuî gi, radúng byìn mú ûng, ralòq lhum nang htoq é bang ru nghut lhê. I-myìt ralhum, î-mang rahkat za kut mù, yhûm kut yò hpô, yò byìn de hkat luî, nyi gyó lo é bang nghut lhê.

Hkâ-nhám le, a ge gâng é nghut lhê. i-myìt rahkat za, myit hui tung kut luî, nyi gyó lo é bang nghut lhê. Yhûm kut, yò hpô, muzó bànshoq má, i-myìt ralhum za kut chòm saî é bang nghut lhê.

Hká tûngbau byù myû pé é loq hkaû má le, alúng wú, hká byù myû é jùn le, a dùt wú é bang nghut lhê. Rahú eq rahú a wó wú tiq lhum, a wó rhoi lhum. Hkâ-nhám le, razo rashuq, rading ralhum za, nyi é bang nghut lhê.

Myíng gi, a pung lhûm é nghut kôlhang, htûnghking labaû pé pung é bang nghut lhê.

1. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú luí, jô jáng jo alhô (√), shut jáng shut alhô(×) ká byi aq.

1. Wunpóng amyû nghu é má, byuhú myi hú nyi lhê. ( )
2. Wunpóng amyû wuî gi, rahá nyi gyó lo é bang a nghut. ( )
3. Rahú eq rahú wó rhoi lhûm lhê. ( )
4. Rahú eq rahû é myíng gi, a pung lhûm é nghut lhê. ( )

2. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt ahtoq má ho kat àq.

1. Wunpóng amyû má, byù hú _____ hú bo lhê.
2. Wunpóng amyû gi, _____ chôm shuq é bang nghut lhê.
3. Wunpóng amyû gi, hká byù myû pê é _____le a dùt wú é bang nghut lhê.
4. Byùhú hkangmó, myíng a pûng kôlhang, ____wó é bang nghut lhê.

3. A-ô mã byî tô é dangmyi pé lé tô ká aq.

2. Wunpóng zowuî má, a pung lhûm é gi, haí jung lhú?
3. Wunpóng zowuî má, pung lhûm é gi, haí jung lhú?
4. Wunpóng amyû byùhú pê é myìng lé ká wú aq.

Mhoqbun 14

LÒQNYHUI

Ngá-nhông é byu lòq ralòq má, lòqnyhui ngo nyhui dàp lhê. Lòqnyhui haú pé é myìng gi, lòqmó cham, tun nyhui, gúng gung nyhui, tê nyhui eq lòq htáng nyhui pé nghut lhê. Lòqnyhui haú ngo nyhui lé, nhiktâng wuì dông myhíng sháng. Ra-nyí má, yháng-nhik tâng wuì gi, rayùq eq rayùq ó yùq je akyû bo é hkyô lé, dangchyin chyîn lhûm nyi akô.

Lòqmó cham taî é gi, “Ngò gi, shigyaú é, réng é eq ge é hkyô pé má, tu shit lhê.” ga taî ri. Tun nyhui dum taî é gi, “Ngò gi, tân shit é eq duì-nhang é má, ahkyàk dik lhê.” ga taî ri. Hauhtâng, gúng gung nyhui gi, “Ngá nhiktâng wuì ngo yuq má, hing dik sù gi, ngò nghut lhê.” ga taî ri. Haú eq rajung za, tê nyhui taî é gi, “Ngò gi, hîng lòqtsung myang tsung luí, je akyû bo lhê.” ga taî ri. Nghut kôlhang, je tiq sù nghut é lòq htáng nyhui gi, “Ngá nhiktâng wuì bànshoq pông mù, tsup tô é lòqtsup dùt jáng shèq, wum-o atsam bo dik é lòq ralòq wó dùt râ nghut lhê.” ga tû taî kat ri.

Nhiktâng lòqnyhui bànshoq bang gi, lòqhtáng nyhui taî é eq rajung za, atsam mó bo é lòq ralòq dùt bekô nghut luí, ra-nyhui eq ra-nyhui a wú tiq lhum lo kó nghut ri.

1. Lòqnyhui pê é myèng lé ká aq.

1. _____ 2. _____ 3. _____
4. _____ 5. _____

2. A-ô má byî tô é dangbun dangtúm pé lé nghap mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Lòqmó cham – “Ngò gi, hîng lòqtsung myang tsung luî, je akyû bo lhê.”
2. Tun nyhui – “Wum-o atsam bo dik é lòq ralòq wó dùt râ nghut lhê.”
3. Gúng gung nyhui – “Ngò gi, shigyaú é, réng é ge é hkyô pé lé tân shit lhê.”
4. Tê nyhui – “Hîng dik sù gi, ngò nghut lhê.”
5. Lòqtáng nyhui – “Ngò gi, tân shit é eq dùì nhang é má ahkyak dik lhê.”

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tâ ká aq.

1. Byu é lòq ralòq má, lòqnyhui hkâ-myhó nyhui dâp ri lhú?
2. Lòqmó cham gi, hkâsu ga tâi é lhú?
3. Gúng gung nyhui gi, hkâsu ga tâi é lhú?
4. Tê nyhui gi, hkâsu ga tâi é lhú?
5. Lòqtáng nyhui gi, hkâsu ga tâi é lhú?

Mhoqbun 15

ALÌ-NÒQ NÒLÌ

Alì-nòq gi, gyai myit chiq râ é nòlì nghut lhê. Alì-nòq gi, kyâng ká mó ra-myû ngàt jáng no lo lhê. Kyâng ká mó má, alì-nòq dùt nhang é ana yhângnu bo lhê. Kyâng haú jung nghat jáng, a-na yhângnu gi, byù gùng sui hkaû má wàng mù, no lo é nghut lhê.

Nòlì nòjàng é nò sô azòng zan é lé wú mù, haí jung nòlì nòjàng nghut é lé, sê wú lhê. Alì-nòq nòlì nòjàng no lo é hkûn, gùngsho htoq má, zam zam ne é ahkô htoq luí, gùng gyai nyé lo é nghut le, alìnòq nghut é azòng htoq é nghut bê. Hau htoq agó, hkyî lòq gú lô, ulhum gyai hkê nho lò dùt lhê. Showui showang le hkê nò, uchut le chut lò dùt lhê. Hpat le hpat nau lo lhê. Alì-nòq no lò jáng, chyâng dik é chirûng shut shuí ê râ lhê. Alì-nòq nòlì a dùt râ matú gi, kyâng a ngàt shoq sidiq râ lhê. Kyânglhung gyang luí, yhup râ lhê. Kyâng ká mó pé gi, nyí lé shèq ngàt sê lhê.

Kyâng a nyi râ matú, yhúm hkaû, yhúm wui yhúm yàm pé má, kyâng chi san râ lhê. Wui dítng é má, kyâng-ú pé hkyô lhê. Haú mù, awui ayàm pé má, wui a dítng lo-shoq kut râ lhê. Haúhkûn, kyâng a nyi lò. Kyâng a nyi jáng, alì-nòq nòlì le, a jòq lô é nghut lhê.

1. A-ô mã é dangcham pé lé, jô é htê kúmlhá kat byi aq.

ali-noq, noli, kyang, gungdu, chirung, kyânglhung,

2. A-ô mã byi tô é dangbun dangtúm pé lé nghap mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Kyâng gi, - nyí lé ngàt lhê.
2. Alì-nòq dùt sù gi, - chirung shut shuí ê râ lhê.
3. Kyâng ká mó gi, - wuìhtum má a-ú hkyô lhê.
4. Alì-nòq nòlì dùt jáng, - kyânglhung gyang mù,
yhup râ lhê.
5. Alì-nòq nòlì a dùt râ matú - ragùng dû é nyé lo
lhê.

3. A-ô mã é dang-myi pé lé tû ká aq.

1. Kyâng ngàt jáng, haì dùt lo lhê?
2. Alì-nòq nòlì é kúmlhá pé lé ká aq.
3. Hkâsû é kyâng ngàt jáng, alì-nòq nòlì dùt lo lhê lhú?
4. Kyâng a ngàt shoq, hkâsû kut râ lhê lhú?
5. Awui ayàm má, kyâng a nyì lo shoq, hkâsu kut râ lhê
lhú?

Mhoqbun 16

HTANGLHÓ EQ TAÚGÒP

Laí ló bê ahkyíng má, Htanglhó radu nyi ri. Yhang gi, gyai wó dín sù nghut ri. Haú é ayám má, Taúgòp radu le nyi ri. Htanglhó, Taúgòp lé taí é gi, “Taúgòp, nang lé gyai wú shogyô ri. Hkyô sô le gyai yhang nyhâm ri. Nàng, radéng wó sô le, ngò gi, déng í xê wó din lhê.” gâ gyáng dang taí ri.

Haú hkûn, taúgòp dum tû taí é gi, “Nàng kâm le gi, ngò eq dinhkyîng lhum gòq.” gâ ri. Htanglhó le, “Ge ri mhaí.” ga myít hui bê nghut ri. Haú dinhkyîng poí má, wàmhkui lé tarâ agyi dông hkyin tô akô. Haú mù, yháng-nhik dinhkyîng lhum bekô nghut ri. Htanglhó gi, Taúgòp lé, gyai yâng shoq din lhaí to bê nghut ri. Taúgòp a wó châng hkat é lé myàng mù, hkyô yàm mâ é sîkgâm wang má, yhup lèq tô ri.

Taúgòp le, myít wum a shun é za, châng din ri. Taúgòp gi, Htanglhó yhup lèq tô é u lé, ahkyîng a nô é za, din laí ló ri. Lóhtáng má, yháng nhik chôm myít huí lhûm tô é, chyûnghuq zîng má, hí wó din jé sù gi, Taúgòp nghut ri. Htanglhó yhup é mai bûn lò luí, xoq din ló ri. Nghut kôlhang, chyûnghuq zîng má, Taúgòp hí ló jé to láng é lé myàng mù, nùngngham wó dik bê nghut ri.

Haú mù, Taúgòp eq Htanglhó din hkyîng lhûm é má, Taúgòp ûng bê ga, tarâ agyi wàm hkui toq taí ri.

1. A-ô mã é laiká cham asik pé lé kê mhán, nghap mhán aq.

Laí ló bê, htangl hó, taúgòp, shogyo, din hkying, chyûnghuq zîng, radéng, sigâm wang, myit wum, tarâ agyì.

2. A-ô mã byi tô é dangbun dangtúm pé lé, nghap wú mù, lichyúm htoq é lé, xoq byi aq.

1. Radéng wó sô le, ngò gi, – wó din jé ló byuq bê.
2. Wàmhkui lé, – ngò eq din hkyîng lhum gòq.
3. Nàng kâm le gi, – a shun é za, châng din ri.
4. Chyûnghuq zîng má, Taúgòp hí – tarâ agyì dông, hkyin tô akô.
5. Taúgòp le, myit wum – íxê déng kê wó din lhê.

3. A-ô mã é dang-myi pé lé, tô ká aq.

1. Taúgòp eq Htangl hó haí kut akô?
2. Tarâ agyì kut é gi, ó yùq lhú?
3. Din hkyîng lhûm é hkûn, hká yùq ung é lhú?
4. “Din hkyîng lhum gòq.” ga, ó yùq hí taí é lhú?
5. Htangl hó gi, Taúkòp lé, hkâsu byu myang é lhú?

Mhoqbun 17

ZOSHUQ HPÛNG SUM JÂ

Zang radún zo râ matú, zoshuq hen é hkûn, nõhpyo lé ung é zoshuq, gùngdu kô myhang lo é zoshuq, wum-o bò nhang é zoshuq pé lé, myhó luí sê zo râ lhê.

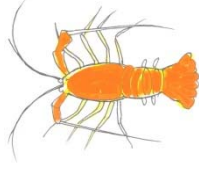
Nõhpyo a hui râ matú, magûm byí é zoshuq pé gi, hpéhûm, mâ-mung shi, jangwôm shi, angnoq, luichui shi, nùqkyuî, dùnghko, ûm-haq, nghô-myùq, sanghpo shi, ánghko, anghkyî nè, mahkyí-sum (bau-up), shîlui shi, nho-zo haq, nùqyùq, nhông-haq pé nghut lhê.

Gùngdu kô myhâng nhang é zoshuq pé gi, Wòq-sho, ngozo, wàqsho, no-naú, nùq ajung jung, wòq-ú, nùqpup, baulungzûn pé nghut lhê.

Wum-o bò nhang é zoshuq pé gi, xochui, sám-myhuq, yang-yí, lungbum, mui, xû, pé nghut lhê.

Zoshuq shí pé lé, myhó zo râ dùt lhê. Haû jáng shèq zô kat é zoshuq gi, chi zô é eq rajung za nghut mù, wum-o bò nhang é zoshuq pé dùt lhê.

1. A-ô má byî tô é alhô pê é myìng lé ká aq.

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Gùngdu kô myhang lò râ matú, _____ lé zo byi râ dùt lhê. (ngozo/ lungbum)
2. Wum-o bò râ matú, _____ lé zo byi râ dùt lhê. (lungbum/ bauhkyî)
3. Nòhpyo a hui râ matú, _____ lé zo byi râ dùt lhê. (luichui shi/ posho)
4. Zang radún zô é hkûn, zoshuq _____ lé myhó zo râ lhê. (sum jâ/ myi jâ)

3. A-ô má byî tô é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Byù gùng lé, akyû byî é zoshuq hpúng hka-myhó jâ jòq lhê lhú?
2. Nòhpyo a hui râ matú, zo râ é zoshuq sum jâ lé ká aq.
3. Wum-o bò nhang é zoshuq sum jâ lé ká aq.

Mhoqbun 18

CHUIMÓ MÊ WUI É HKYÔ

Hí hpyang, wà rawà má, yùqzo í yùq wó é chuimó myhí rayùq nyi rí. Zo-mang mó yùq gi, ngozo kông é mú kut luí, yhângnu eq yhang gu lé, baú nyí sù ngut ri.

Yhang gu le kô lò bê nghut mù, yhang mang eq rahá mú bo châng zuí wún rí. Yhang wó ho é ngùnzè pé bànshoq lé, yhâng nú é lòq má, àp byi byi kut rí. Haú mù, yhângnu gi, shimân dang taí byi byi kut rí. Yhangmang mó gi, yhâng nu lé, ngùn a ló àp byi mù, shimân dang a wó nghut ri.

Ra-nyí lé, yhang mangmó gi, sùpê é gùn hkaú mâ é ngozo lé, ê hkaú yú mù, gài má ló ûng rí. Wó ûng é ngùn lé, yhângnu lé ló byí rí. Yhângnu gi, ngùn haú hkâsu kut wó é hkyô lé, lhom myí rí. Zo-mang mó gi, yhângnu chyáng mâ é shimân dang ô nau mù, sùpê é gùn hkaú mâ é ngozo ê yú luí, wó ûng é ngùn, nghut é hkyô taí kyô rí. Haú hkûn, yhângnu gi, htâng lé, sùpê é zè hkaú é hkyô a kut lo râ matú, mhoq shit mù, wó lo é ngùn lé, ngogûn yhûmsîng lé, ê dum tau byí nhang rí. Zo-mang mó gi, yhângnu taí é jì-no gyo mù, byù gè dùt bê nghut rí. Yhángme wuî gi, nyí ngón yùqyo nyi bùm bekô nghut ri.

1. A-ô má byî tô é dang-yán pé lé jo jáng, jo alhô (√) , shut jáng, shut alhô (×) kat byi aq.

1. Chuimó myhí rayùq gi, yùqzo rayùq wó ri.( )
2. Chuimó myhí haû gi, yhang zô nhik é yánmai, nhik dik nyi ri.( )
3. Tiq sù yùq gi, yhangmang eq rahá mú a zui.( )
4. Yhang mangmó gi, sùpê é gùn hkaû mâ é ngozo ê hkaû yû mù, ung zô ri.( )
5. Yhângnu gi, tiq sù yùq lé, shimân dang taî byî rí. ( )

2. A-ô má byî tô é dangcham mâ é, jô é dangcham lé, mihkyèt htoq má, hkyin kat àq.

1. Hí hpyang wà rawà má, ____mhí rayùq nyi rí.
(chuimó, chuîmó)
2. Ngogûn____chyáng dum taû byi nhâng bê.
(yhûmsîng, Yumsing)
3. Yhângnu le, ____haû pé hkâsu kut wó lo é lé, lhom myî rí . (ngùn, ngún)
4. Yhang wó ____é ngùn lé, yhângnu lé ló byî ri. (úng, ûng).

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tâ ká aq.

1. Yhang mangmó gi, haî mù, ngozo hkaû ung zô é lhú?
2. Yângnu gi, hkâsu ga mhoq shit é lhú?
3. Yhângnu gi, yhangzo tiq sù lé, haî mù, shimân dang taî é lhú?
4. Yhang mangmó gi, yhângnu mhoq shit é htâng má, hkâsû é byù dùt byùq é lhú?

Mhoqbun 19

BYÙ DÙ WÒ DÙ

Ngá-nhúng Zaizo wuì gi, yhûmsing amyû htûng-hking lé, gyai hpau-tap é bang nghut lhê. Rayùq eq rayùq huì lhum jáng, lôqkyám kyâm lhûm lhê. Hau htâng, rayùq eq rayùq hkâsu du é lé sê lhum nhang akô. Hkâ-su du é lé wó sé jáng, mùng dù sù lé mùng, mòq dù sù lé mòq, gu-mang dù sù lé gu-mang nghû wùt lhê. Huì nyo lhûm é hkûn, yhûmsing amyû myìng lé hí taí mù, myìng lé dum taí kyô lhûm lhê. Gu-mang dù jáng, byu xik gôn wú luí, ko é yùqge wuì lé gi, awâ pé, myiwe wuì lé gi, â-mhoí pé, byùxik wuì jáng gi, âgu â-nhá, âgu â-mang nghû ji lhûm lhê.

Yhûmsing é yhûm byù wuì lé gi, âchyí eq âwhoí, Ânû eq âwa, â-mang eq arat, â-nhíng, â-mhoí, nghû nyo lhê. Ânû é a-myû wuì lé gi, â-tsa eq âu-mó, âhkaú eq âu-mó, dù mó nghû nyo lhê. Yhûmsing é zomoq wuì lé gi, î-gu eq î-mhoí, za-âû gashu, âhkaú, â-nhíng nghû nyo lhê. Zâ-au é yhûmsing hpó lé gi, gashu nghû nyo lhê.

Haù mù, ngá-nhúng wunpóng amyû gi, mùng, mòq, gu-mang kê luq xuq kut nyi é bang nghut lhê. Rayùq eq rayùq, hkúngga hpau-tap lhum luí, myít hui máng hui, rading ralhum za kut, nyi é bang nghut lhê.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luî, jo jáng, jo alhô (✓) , shut jáng, shut alhô(×) ká byi aq.

1. Rayùq eq rayùq huî lhum jáng, lòq kyám kyâm lhûm lhê. ( )
2. Zaizo wuî gi, yhûmsing a-myû htûnghking lé, gyai hkúnga hpau-tap lhê. ( )
3. Ânû é yhûmbyu wuî lé gi, mòq du lhê. ( )
4. Byù dù wò du é hkyô gi, yhûmsîng ó yùq nghut é lé, tûn shit é hkyô a nghut. ( )
5. Huî nyo lhûm é hkûn, yhûmsing a-myû myîng lé, hkâ-nhám le, a taî kyô lhum nghut ri. ( )

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, mân é jowò Má, jô é dangcham lé hkyin kat àq.

1. Ânû pê é amyû lé gi, _____ du lhê. (zomoq/ mûng)
2. Ânû pê é amyû mâ é yùqgè wuî lé gi, _____ nghû wùt lhê. (âtsa/ î-gu)
3. Yhûmsing amyû mâ é î-nhá yù bang lé gi, _____ nghû du lhê. (âtsa / zomoq)
4. Wunpóng Zaizô pé gi, _____ ga luî, rading ralhum kut nyi é bang nghut lhê. (Kachin/ mûng, mòq, gu-mang)
5. Jì nyo lhûm é hkyô gi, _____ ó yùq nghut é hkyô lé, tûn shit é htûnghking ralhum nghut lhê. (amyû/ yhûmsîng)

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Yhûmsing a-myû nghut jáng, byùxik ko bang yùqgè wuî lé, hkâsu nghû jì râ l hú?
2. Yhûmsing a-myû nghut jáng, ko bang myiwe wuî lé, hkâsu nghû jì râ l hú?

Mhoqbun 20

KÔ-YHÊNG Û A BO BYÙQ É HKYÔ

Buì gyai nyé é buìnyì ra-nyí má, xâng radu gi, nham yô má yhup ngón nyi ri. Haú hkûn, kô-yhêng radu gi, “kyê kyê” ga, lé mying garû kat ri. Xâng gi, haú kô-yheng é htê lé gyô dàn mù, nham yô mai din htoq ló byùq ri. Haú hkûn, xâng é myòqjí má, nham jí cham dâng wàng luí, myòq kyum byùq bê nghut ri. Haú mù, xâng gi, myòq a myàng mù, wuilàng shut din wang ló é hkûn, po-kyek zô é wamdau lé, záng nâng hpuq pyám byi bê nghut ri.

Hpàqchyî sê é htangl hó gi, yuichyîn haú lé, taí hpyit byî ri. Htangl hó gi, “Nàng, haí mù, po-kyek zô é wamdau lé, nâng hpuq pyám byî é lhú?” ga myi jáng, xâng gi, “Nham jí shèq, ngá é myòqjí má wàng mù nghut lhê.” gâ ri. Haú hkûn, nham gâm gi, “Xâng shèq ngo lé, lhoq nhûn kat mù, gyó wang é nghut lhê.” ga taí ri. Xâng dum tû é gi, “Ngò yhup ngón nyi é hkûn, kô-yhêng lé mying tân kat luí shèq, dùt é yuichyîn nghut lhê.” ga rago za taí kyô ri.

Htangl hó gi, “Yuichyîn shi é apûn awang gi, kô-yhêng yhang nghut lhê.” ga taí ri. Haú mù, kô-yheng é û pé bànshoq choq yù mù, po-kyek zô é wamdau má, kat byî pyám bê nghut ri. Haú hkûn mai, kô-yheng é wamdau má, û a bo byùq lô é gi, ahkuí jé shoq nghut bê

1. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt htoq má hkyin kat àq.

1. Xâng radu gi, _____má yhup ngón nyi ri. (nam yò/ wàhu yò/ yòso)
2. Kô-yhêng gi, “kyê kyê” ____lé mying garû kat ri. (ga/ luî/ mù)
3. Xâng gi, po-kyek zô é _____lé, záng nâng hpuq pyám byi bê nghut ri. (ulhum/ wamdau/ lhìngzing)
4. Htangl hó gi, yuichyîn háu lé, _____byî ri. (hpyit/ taí/ ká)
5. _____é û pé bànshoq lé choq yû mù, po-kyek zô é wamdau má, kat byi bê nghut ri. (Xâng/ Htangl hó/ Kô-yheng).

2. A-ô mã é dangcham pé lé, dang-yán ká aq.

Dangké: yhup – Xâng yhup nyi ri.

Yhup, yuichyîn, hpyit, muzó, wamdau,
Wuìlàng

3. A-ô mã byî tô é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Xâng gi, hkâ-má yhup nyi é lhú?
2. Xâng gi, hai é yánmai, myòqjí kyum byùq é lhú?
3. Haî mù, po-kyek zô é wamdau bùq byùq é lhú?
4. Hpàqchyî sé sô gi, ó yùq nghut é lhú?
5. Kô-yheng é wamdau má, haî mù, û a lúng byùq é lhú?

Mhoqbun 21

BAUWOQ EQ KÔ-YHÊNG

Hí hpyang bàuwoq rahpúng nyi akô. Bàuwoq haú bang gi, xunghoq lo é hkûn, zàn nám lhê é matú zoshuq pé lé ho tsîng tô akô. Ra-nyí má, yhángmòq gi, xunghoq é hkûn ho tsîng tô é gùqshi pé lé, buì gyaí htan u má, chôm she htoq luí, lhap tô akô.

Haú hkûn, agyí kyuq mâ é kô-yhêng radu htoq lé lò mù, bàuwoq lé taí é gi, “Buìnùm hpó ê, ngò zò mut wuì shit huí nyi é gyai yhang myáng bê. Ngò lé gùqshi ra í cham byi tsô le a gè râ lhú?” ga dúng tôngbán ri. Haú hkûn, bàuwoq dum myí é gi, “Xung nám zoshuq gyai joq é u má, ngámòq mú zuí shikùt, zoshuq ho tsîng nyi é hkûn, nàng haí kut nyi é lhú? Zoshuq pé lé a tsîng to lhú?” ga myí ri.

Kô-yhêng dum tô taí é gi, “Ngò gi, xung nám rayòq gón, nyí myín garu mù, mingkan lé lhoq ngón byí nyi é nghut lhê. Haú su kut nyi é u má, xung nám laí byùq mù, zàn nám dum wang byùq é nghut lhê. Hau mù, zoshuq a wó tsîng yu tô é nghut lhê.” ga taí ri.

Bàuwoq dum tô taí é gi, “Haú su nghut le gi, agè. Ahkyíng yàm-yòq má cháng luí, dàt nyi yàp râ dùt lhê” ga hpàqchyí byí kat mù, zoshuq ratsuí byi luí, nhang kat bê nghut ri. Kô-yhêng gi, haú nyí mai, hkâsu kut le shèq, zoshuq myàng zo râ hkyô lé, wó sê yù bê nghut ri.

1. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luí, jo jáng, jo alhô (√), shut jáng shut alhô (×) ká byi aq.

1. Kô-yhêng haú bang gi, zàn nám lhê é matú zoshuq pé lé ho tsíng tô akô. ( )
2. Haú hkûn, agyí kyuq mâ é baùwoq radu htoq lo ri. ( )
3. Kô-yhêng haú gi, zoshuq a myàng zô é dum taú ló byùq bê nghut ri. ( )
4. “Ngá-mòq mú zuí shikùt, zoshuq ho tsíng nyi é hkûn, nàng haí kut nyi é lhú?” ga tû taí ri. ( )
5. Baùwoq haú bang gi, zàn nám é matú zoshuq ho tsíng tô akô. ( )

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú luí, jô é dangcham lé mihkyèt ahtoq ma ho kat àq.

- (2) Hí hpyang, _____ rahpûng nyi akô.
- (3) Baùwoq pé gi, zàn nám matú, _____ ho tsíng tô akô.
- (4) Ngá-mòq zoshuq ho tsíng nyi é hkûn, ___ haí kut nyi é lhú?
- (5) Buìnùm hpó ê! Ngò, _____ zò mut nyi é gyai myáng bê.
- (6) Gùqcham pé lé, _____ gyái htan é u má, chôm she htoq luí, _____ tô akô.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Kô-yhêng gi, haí mù zò mut hpû é lhú?
2. Kô-yhêng gi, ô chyáng, haí jung ê dúng é lhú?
3. Kô-yhêng gi, lóhtáng má, hkâsu dum wó myít bê lhú?
4. Kô-yhêng gi, xung htoq yàm-yòq má, haí kut lhê lhú?
5. Baùwoq eq kô-yhêng mhô-myi lé wó gyô yu é yánmai, nàng, haí wó mhoq yu é lhú?

Mhoqbun 22

AWUI AYÀM

Hpân Yhumsîng Garai gi, byu pé lé a hpân shi-má, awui ayàm pé lé hí, hpan tô é nghut lhê. Haû mù, byù gi, awui ayàm eq gang luí, a ge nyi é nghut lhê. Awui ayàm pé ngu é gi, buì, kyî, mauhkûng, myigùng, wuì, lai, sikhâm, banbó, mhan-haq hpoqnòq, gau-nyhaú ajung jung, wuì hkaû gau-nyauú pé eq ngá-nhûng é awui ayàm má jòq é asàk bo é eq a bo é azíng zè bànshoq yhang nghut lhê.

Haû, awui ayàm pé gi, ngá-nhûng byu pé asàk wó duí râ matú, htuqbáng byî nyi é azíng zè pé nghut lhê. Ho zo ho shuq râ matú, buì eq mau lé râ é eq rajung za, myín mauchut má wó myâng râ matú, lha-mó eq kyî pé le râ lhê. Yhûm saí râ matú, sikhâm, byu asàk duí râ matú lai râ lhê. Wuì hte hkaû mâ é gau-nyhaú pé eq kong mâ é gau-nyhaú pé le, byu pé matú, ahkyô hkyô dông htuqbáng byî nyi lhê.

Nghut kôlhang, byu pé gi, awui ayàm lé, râ nyi é htoq má, chyân shoq jai chûng jáng gi, htên byòq ló byùq sê lhê. Awui ayàm htên byòq byùq jáng, byu pé wuîhke jamjau hui zo râ nghut lhê. Haû mù, ngá nhúng gi, awui ayàm pé a hten a byòq lo shoq, ùp zúng byi râ lhê. Haû gi, nga-nhúng bànshoq bâng é wò yhang nghut lhê.

1. A-ô má byî tô é dangbun dangtúm pé lé nghap mù, lichyúm htoq é lé xoq byi aq.

1. Sikgâm - jê lo ri.
2. Bui - lé yhûm saî lhê.
3. Wuì - gi, myín lé dùqbó lhê.
4. Lhâ-mó - gyai nyé ri.
5. Mau - gyaí wo nyi ri.

2. A-ô mâ é dang-yán pé lé nghap wú mù, jô é dangcham lé mihkyèt htoq máho kat àq.

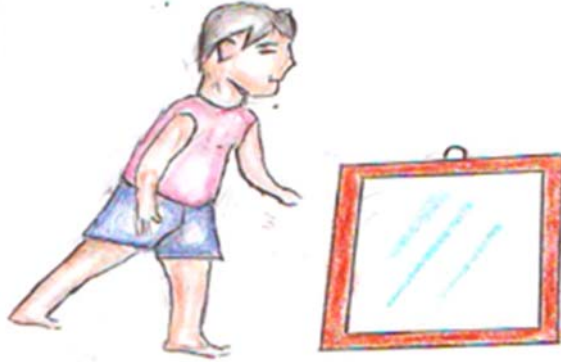
1. Byù gi, _____eq gang luî, a ge nyi é nghut lhê.
2. Sik lé gi, _____saí é má chung lhê.
3. Byu asàk duì râ matú, _____râ lhê.
4. Awui ayàm hten byòq byùq jáng, byu pé _____hui zo râ nghut lhê.

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tâ ká aq.

1. Awui ayàm nghu é gi, haî lé taî é nghut lhê lhú?
2. Awui ayàm pé gi, ngá-nhúng byu pê matú, hai akyû bo ri lhú?
3. Ho zo ho shuq hkyo é matú, haî jung râ ri lhú?
4. Awui ayàm pé htên byòq byùq jáng, byu pê matú, haî dùt lò râ lhú?
5. Awui ayàm pé a htên a byòq shoq, hkâsu kut râ lhú?

Mhoqbun 23

MYÒQJÀM

Ngò myòqjàm ralhùm wó lhê. Haù myòqjàm gi, têng é wùpzo lhoq htoq ri. Ngò yúng yúng za nyì jáng, myòqjàm haù má, yúng yúng zâ é wùp htoq lo ri. Ngò a yúng é dông nyì jáng, haù mai a yúng é wùp htoq lo ri. Nghut kôlhàng, haù myòqjàm gi, yhang baú za nghut jáng, hai wùp le a htoq lô nghut ri. Myòqjàm a wú jáng gi, hai wùp le htoq râ a nghut lo. Haù mù, myòqjàm má htoq é wùp, yúng râ a yúng râ gi, yhûmsîng eq za séng é nghut ri.

Haù eq rajung za, yhûmsîng zum é luzúm wuî le haù eq pung lhê. Yhûmsîng ge é dông zùm-yàp jáng ó le chyt lhê. Yhûmsîng lé byù gè rayùq dông myang lhê. A ge é dông zùm-yàp é nghut jáng, yhûmsîng lé a ge é dông byu-myàng kó râ za nghut lhê. Luzúm lé a ge rhoî, a ge mhaú, luzúm yhangchang chyitdàp lhum râ lhê. Byi tso byi huq lhum râ lhê. Luzúm rayùq eq rayùq wuîhkê é hkûn, garúm lhum râ lhê. I-myit tiq nyi é hkûn, wum byî lhum râ lhê.

Înu îwa, sará pé, îgu î-mang, luzúm lé chyitdàp râ lhê. Rayùq eq rayùq hkúnga hpau tap lhum, garúm lhum kut râ dùt lhê. Haù hkûn shèq, myòqjàm wú é su dùt râ nghut lhê.

1. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú luí, jo jáng, jo alhô(√) , shut jáng, shut alhô (×) ká byi aq.

1. Myòqjàm gi, têng é dông za, wùp lhoq htoq lhê. ( )
2. A yúng é nghut jáng, wùp gi, yúng é htoq lhê. ( )
3. Myòqjàm má, yúng é wùp htoq râ lhê. ( )
4. Luzúm yhangchang nhîng lhum râ dùt lhê. ( )
5. Yhûmsîng lé chyitdàp râ lé ô sù gi, luzúm lé le, chyitdàp râ dùt lhê. ( )

2. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é jowò má jô é dangcham lé ho kat àq.

1. Luzúm rayùq eq rayùq _____ râ lhê.
2. Myòqjàm gi, têng é _____ lé lhoq htoq lhê.
3. I-myit tiq nyi é hkûn, _____ lhum râ lhê.
4. Yhûmsîng é înu îwa lé, _____ râ lhê.
5. Luzúm lé a ge _____.

3. A-ô mã byî tô é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Myòqjàm gi, haî lé lhoq htoq byî lhê lhú?
2. Ngò, a yúng é dông nyi jáng, myòqjàm má hkasû é wùp htoq râ lhú?
3. A ge é dông zùm-yàp jáng, yhûmsîng lé, hkâsu myàng kó râ lhú?
4. Luzúm yhangchang hkâsu zùm-yàp râ lhê lhú?
5. Luzúm wuîhkê é hkûn, haî kut byi râ lhê lhú?

Mhoqbun 24

HTANG HÔ WAM BAÚ É YÙQGÈ HPÓ

Hí hpyang lé, wà ràwà má, htang hô mù wam baú é yùqgè hpó rayùq nyi rí. Yhang gi, hkui radu le tsô tô rí.

Yùqgè haú yuq gi, yhang tsô tô é hkui lé, “Hai akyû a bò; nyí wuî zang za zo, hai mú le a kut; zo luî yhup, zo luî yhup za kut é hkui gang.” ga nyí wuî taí taí kut ri.

Ra-nyí lé, yùqgè hpó haú yùq gi, sik yô má jé mù, htang zân nyi ri. Haú hkûn, dùq htân lhângmuî radu gi, yhâng é nhùnghtáng mai, yhang lé hte râ hen nyi ri. Haú lé, yhâng é hkui myang kat luî, radá dâm byam ê mù, lhângmuî haú lé, ê ngàt kat ri. Lhângmuî haú le, hkui lé taú htê lò luî, ngàt htê lhûm nyi bekô nghut ri.

Hkui gi, lhângmui é ulhum má, wum kat wó ngàt kat bê nghut ri. Haú mù, lhângmuî gi, shi byùq bê nghut ri. Hkui le, lhângmuî èq hte byî é hui mù, dâm dap byùq bê. Haú yùq gi, hkuî é jeju mai za, asàk wó dui nyi é nghut rí ga, hkui lé gyai yhang jeju bun bê nghut ri. Hkui le, yhâng yhûmsing é asàk lé, wó hkyi yù bê nghut é yánmai, gyai gabú nyi bê nghut rí.

Haú hkûn mai, Yùqgè haú yùq gi, yhâng é hkui lé, hkâ-nhám le mara a hun é za, nham nham byi tso byi huq luî, rém to bê nghut ri.

1. A-ô má byî tô é dangcham pé lé gyó tô é jowò má, jô é dangcham lé hkyin kat àq.

wam baú, ra-nyí, dùq, hkâ-nhám le, radá dâm,

1. Wà rawà má, htang hô mù _____é yùqgè rayùq nyi ri.
2. Yhâng é hkui lé, _____ mara a hun é za, rago byi tso byi huq luî, rém to bê nghut ri..
3. _____htân lhângmuì.
4. _____byàm mù, lhângmuì haú lé ê ngàt kat ri.
5. _____lé, yùqgè hpó haú yùq gi,

2. Byî tô é dang-yán pé lé nghap wú mù, jo ján,g jo alhô(√), shut jáng, shut alhô (×) kat byi aq.

1. Hí hpyang, wà rawà má, ngozo kóng zo sù, yùqgè rayùq nyi rí.( )
2. Dùq htân lhângmuì gi, hkui lé htê sat bê nghut rí.( )
3. Hkui é yhûmsîng gi, hkui lé gyai yang jeju bun bê nghut rí.( )
4. Yùqgè hpó rayùq gi, lhângmuì radu tsô tô rí.( )
5. Hkui gi, htang hô e é shut châng e rí.( )

3. A-ô mâ é dangmyi pé lé tû ká aq.

1. Dùqhtân lhângmuì gi, haî mù, shi byùq é lhú?
2. Yùqgè haú yùq gi, haî kut zo sù nghut lhê lhú?
3. Yùqgè haú yùq gi, hkui lé haî mù, jeju bûn é lhú?
4. Yùqgè haú yùq gi, haî mù, hkui lé mara a ho byùq é lhú?
5. Mhò-myi shîmai, nàng, haî wó mhoq yu é lhú?

Mhoqbun 25

ZÀN SIK POÎ

Raxung razàn htáng luî, razàn dum hî jáng, zànsik jé bê nghut lhê. Hkrisimàt lhóhkyap htáng luî, zànsik lhó-hkyap ranyí nyí gi, zànsik wang é nyi nghut lhê.

Zànsik wàng râ myín má, zànsik lé lhom te yu é, kyûdung poî eq zànsik má, razàn gón, nguì ngón wáng zán nyí râ lé, myít myòqbyu é kyûdung poî chôm kut bum lhê. Zànsik myín má, wuì puq puq zo, goshoq bapá htung zo luî, a yhup loshoq zànsik lé lhom te yu lhê. Zànsik nyí jé jáng, no, wòq, wàq pé sat luî, kyûdung poî mó kut lhê. Haû poî kut é myít myòqbyù hkyô, í lhum jòq lhê. Laî ló bê razàn gón má, Garai byî é shimân jeju lé, wó hkam yu é yánmai, jeju hkya-on luî, shut pyâm é mara pé lé, dúng hkyut pyám râ matú nghut lhê. Hau htâng ralhüm gi, dum jé râ zàn wut má le, ngá-nhúng lé, shimân jeju byi râ matú, a-kyû dúng yu é nghut lhê.

Zànsik poî má, zìng gó, tíng gó pé gó kún lhê. Rayùq eq rayùq le, chyûng-huq byî lhûm kún lhê. Zoshâng wuì le, ajà jà dông, gyai ngón shoq gyâ kún lhê. Zangbung bung luî, goshoq htung zô lhê. Mahkôn pé lé hkôn luî, gó kún kut lhê. Haû mù, zànsik nyí gi, ngón dik é buì-nyí ranyí nghut lhê.

1. A-ô mã é dangmyi pé lé nghap wú luí, jo jáng jo alhô (√), shut jáng shut alhô(×) ká byi aq.

1. Razàn htáng luí, razàn dùm hí jáng, zànsik jé bê. ( )
2. Zànsik wàng rā myín lé yhup tô lhê. ( )
3. Zànsik poí kut é myòqbyu é hkyô a jòq. ( )
4. Zànsik poí má zùm gó lhê. ( )
5. Zangbung bung luí, goshoq bapá htung zô lhê.( )

2. A-ô mã é dang-yán pé lé nghap wú mù, gyó tô é jowò má jô é dangcham lé hkyin kat àq.

1. Razàn dùm hí jáng,_____jé bê. (zànxau/ zànsik)
2. Zànsik nyí jé jáng, wòq, wàq pé sat luí, ____kut lhê. (myiháng/ poí mó)
3. Zànsik poí má, _____ gó kùn lhê. (tínggó/ zùm gó)
4. Rayùq eq rayùq_____byí kùn lhê. (gyâ kún/ chyûnghuq)
5. Zànsik nyí gi, _____dik é bui-nyì nghut lhê. (ngón / yón)

3. A-ô mã byí tô é dangmyi lé tû ká aq.

1. Zànsik wàng gâ é gi, haí lé taí lhê lhú?
2. Hká nyí gi, zànsik wang é nyí nghut lhê lhú?
3. Zànsik nyí má, wòq, wàq sat luí, haí kut akô lhú?
4. Haí mù, zànsik poí kut akô lhú?
5. Zànsik poí má, haí kut akô lhú?